

УДК 792.071.2.027:378]:[792.5(477):061.1ЄС

Цитування:

Даць І. В. Інституціональний поступ та менеджмент Олега Тимошенка від моновишу до закладу вищої освіти університетського зразка. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2024. № 1. С. 107–111.

Dats I. (2024). Oleh Tymoshenko's Institutional Development and Management From Mono-Unit to University-Type Higher Institution. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal*, 1, 107–111 [in Ukrainian].

*Даць Ірина Вільямівна,
здобувач кафедри теорії та історії культури,
професор кафедри оперної підготовки
та музичної режисури
Національної музичної академії України
імені П. І. Чайковського,
народна артистка України
<https://orcid.org/0000-0003-3854-2047>
irynadats@gmail.com*

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ ПОСТУП ТА МЕНЕДЖМЕНТ ОЛЕГА ТИМОШЕНКА ВІД МОНОВИШУ ДО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ УНІВЕРСИТЕТСЬКОГО ЗРАЗКА

Мета дослідження – розглянути умови інституціонального поступу та менеджменту Олега Тимошенка від моновишу до вищого навчального закладу університетського зразка. **Методологія дослідження** складає основоположні методи наукових досліджень, а саме: джерелознавчий, теоретико-аналітичний, історичний та метод узагальнення. На основі сучасного наукового погляду уточнено поняття інституційного розвитку культури, музичної освіти, мистецьких шкіл та музичної освіти на прикладі науково-освітньої діяльності та адміністративної роботи ректора О. С. Тимошенка. Отримані результати дозволили краще зрозуміти процеси, що відбувалися в культурному середовищі України. **Наукова новизна** У статті розкрито процес інституційної еволюції музичної освіти Київської консерваторії в період ректорства О. Тимошенка. В результаті дослідження було хронологічно вибудовано основні етапи становлення та розвитку консерваторії як провідного закладу музичної освіти в суспільно-історичних та культурно-мистецьких процесах України, а також з'ясовано місце і роль академії у формуванні сучасної національної системи музичної освіти. **Висновки** Використовуючи інституційні засади, методом залучення провідних українських корифеїв мистецтва, розширенням кафедральних спеціальностей та напрямків освітньої діяльності, Київська консерваторія набула статусу Академії. Інтеграційні процеси, що відбувались між ВУЗами, закладами культури та міжнародними інституціями, втілювались завдяки організаторським та менеджерським якостям ректора О. Тимошенка. Попри не популярні управлінські кроки, він зміг зберегти та забезпечити функціонування трупи оперної студії, завдяки тісним зв'язкам з театральними закладами відновились та розширилась студійна репертуарна політика. Важко переоцінити багаторічний вклад та наполегливу працю Олега Тимошенка в умовах історичних та культурологічних змін становлення української державності та вітчизняного мистецтва.

Ключові слова: Олег Тимошенко, Київська консерваторія, навчальний заклад.

Dats Iryna, People's Artist of Ukraine, Professor, Department of Opera Training and Music Directing, Ukrainian National Tchaikovsky Academy of Music

Oleh Tymoshenko's Institutional Development and Management From Mono-Unit to University-Type Higher Institution

The purpose of the article is to examine the conditions of Oleh Tymoshenko's institutional development and management from a mono-unit to a university-type higher institution. **The research methodology** constitutes fundamental methods of scientific research, namely: source studies, theoretical-analytical, historical, and the method of generalisation. The article clarifies the concepts of institutional development of culture, music education, art schools, and music education on the example of scientific and educational activities and administrative work of the rector O. Tymoshenko. The obtained results made it possible to better understand the processes taking place in the cultural environment of Ukraine. **Scientific novelty.** The article reveals the process of institutional evolution of music education at the Kyiv Conservatory during the rectorate of O. Tymoshenko. The study chronicled the main stages of formation and development of the Conservatory as a leading institution of music education in the socio-historical, cultural and artistic processes of Ukraine, and also revealed the place and role of the Academy in the formation of the modern national system of music education. **Conclusions.** Using institutional principles, the method of involving leading Ukrainian theatre artist, expansion of specialties and areas of educational activity, the Kyiv Conservatory acquired the status of Academy. The integration processes that took place between universities, cultural institutions, and international institutions were

implemented due to O. Tymoshenko's organisational and managerial qualities. Despite the unpopular managerial steps, he was able to preserve and ensure the functioning of the opera studio, and due to close ties with theatre institutions, the studio repertoire policy was restored and expanded. It is difficult to overestimate the long-term contribution and hard work of Oleh Tymoshenko in the context of historical and cultural changes in the formation of Ukrainian statehood and national art.

Keywords: Oleh Tymoshenko, Kyiv Conservatory, educational institution.

Сучасні суспільні тенденції спрямовані на розуміння і визначення світової музичної культури та музичної освіти як невід'ємних складових вітчизняної культури і мистецтва - цілісної системи розвитку національно-культурної ідентичності. Музична освіта як складова культурно-мистецького простору покликана формувати загальну картину розвитку та продовження українських культурних цінностей і традицій. Важливе місце в розвитку музичної освіти займає період 1983–2004 рр., коли Київську Державну консерваторію (пізніше Національну музичну академію України імені П. І. Чайковського) очолював О. С. Тимошенко. Цей період ознаменувався розпадом радянської тоталітарної держави, здобуттям Україною незалежності, запровадженням європейської Болонської системи. Її визначальними рисами стали оновлення системи музичної освіти та відродження національної культури.

Слід зазначити, що особливої актуальності і дискусійності набуло питання реформування освіти в цілому і мистецької освіти зокрема, в межах якої фахівцями різносторонньо вивчалися різні аспекти модернізації та інноваційності, що сформували власне проблемне поле дослідження. Теоретичне підґрунтя в розрізі цієї проблематики становлять наукові праці В. Шейка, присвячені вищій культурно-мистецькій освіті, в яких, серед іншого, автором наголошується, що «культура і мистецтво – важливі компоненти всесторонньої освіти, яка забезпечує цілісний розвиток людини» [1].

Важливе теоретичне значення для розуміння філософії перетворень в системі музичної освіти має робота В. Холоденко [2], в якій осмислюється концептуалізація модернізації вищої музичної освіти з точки зору екзистенційного підходу, що обумовлюється, насамперед, зміною самої знаннєвої парадигми, яка від XVIII ст. почала втрачати свою сталість і актуальність в нових динамічних умовах цивілізаційного розвитку, що характеризувалися зміною системи цінностей та суспільної свідомості. У цілому ж професійна освіта музикантів має бути спрямована на формування особистості, що здатна до виходу за межі вузької спеціалізації

та готова до самостійного творчого пошуку, зростання і саморозвитку.

Аналіз творчого доробку ректора в царині викладацького мистецтва та його визначні управлінські якості викладені в статті О. Тимошенка [3]. В іншій статті О. Тимошенко досліджує елітарність мистецтва та впровадження інформаційних технологій в забезпечення музичної діяльності [4]. Поповнення творчого потенціалу театру найкращими випускниками, та залучення викладачів-корифеїв українського мистецтва на викладацьку діяльність, створюючи потужну співпрацю з Національною оперою України, проаналізовано у праці Ю. Станішевського [4]. Практика акредитації навчальних закладів, а також переведення на багаторівневу освітню систему, викладено ще в одному дослідженні О. Тимошенка [6].

У 80-х роках ХХ століття викладацька діяльність мала досить консервативні погляди на виховання творчого покоління, яке прагнуло змін та нових творчо-мистецьких знахідок в царині культури нашої країни. Потужним ідейним натхненником та очільником новітньої ідеї змін виступав ректор Київської консерваторії (нині НМАУ ім. П. І. Чайковського) Олег Тимошенко. Виховання у студентів-митців відповідальності за головну ідеологічну складову мистецьких кадрів та формування наслідування найкращих зразків серед та викладацького складу ВУЗу. Існуюча централізація створила ефективний механізм координування української мистецької освіти з європейськими освітніми зразками. Не менш важливим вектором реформування вітчизняної освіти проникнення в етнокультурознавчу сферу зокрема, музичної україністики.

До 1995 року Київська державна консерваторія існувала як суто музичний заклад вищої освіти. Тогочасний ректор О. Тимошенко докладав максимум зусиль для розширення та заснування нових мистецьких напрямків для універсалізації музичної освіти України. Дослідження особливостей педагогічно-управлінських форм діяльності ректора в умовах подолання перешкод пов'язаних з розширенням діяльності учбового закладу актуалізує обрану проблематику.

У К А З

ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Про реорганізацію Київської державної консерваторії імені П.І.Чайковського у Національну музичну академію України ім. П.І.Чайковського

Ураховуючи великі заслуги Київської державної консерваторії імені П.І.Чайковського в підготовці високопрофесійних музикантів виконавців, наукових та науково-педагогічних кадрів та з метою створення умов для подальшого розвитку мистецького і наукового потенціалу консерваторії постановляю:

1. Реорганізувати Київську державну консерваторію імені П.І.Чайковського у музичну академію.

Надати музичній академії статус національної та надалі іменувати її Національною музичною академією України імені П.І.Чайковського.

Президент України
м. Київ
5 вересня 1995 року
№ 817/95

Л.Д.Кучма

Рис. 1. Наказ Президента України про реорганізацію Київської державної консерваторії імені П. І. Чайковського

З набуттям статусу академії інтелектуальний фаховий рівень визначає першокласний професорсько-викладацький склад серед яких: академіки Національної академії наук України і Академії мистецтв України, доктори наук, народні та заслужені артисти, заслужені діячі мистецтв та заслужені науки України тощо. В Академії постійно ведеться науково-дослідна та методологічна робота. Виховуються наукові та викладацькі кадри. Постійно розширяється концертна діяльність, зокрема репертуар оперної студії поповнюється постановками модерної інтерпретації. («Дейдемія» Ф. Гендель, «Розумниця» К. Орф тощо). Встановлені міжнародні зв'язки мистецькими освітніми закладами Східної та Західної Європи. Викладачі забезпечують процес підготовки та участі студентів в міжнародних конкурсах та фестивалях. У межах взаємозбагачення науковою та музичною інформацією відбувається співробітництво з науковими установами за межами нашої країни. Академія стає дійсним членом Європейської асоціації консерваторій. На міжнародній платформі проводяться конференції, семінари, круглі

столи з проблематичних питань стану сучасного мистецтва. У процесі становлення новітнього закладу Національна опера України долучилась до інтеграційного процесу академії на вищій щаблі мистецького простору України. Таким чином відбувається постійний обмін мистецькими кадрами між двома інституціями. Студенти доповнюють труп театру задля професійного зростання, а корифеї приходять передавати досвід молодим митцям в Академію. Багаторічна історія навчального закладу підтверджує її спрямованість на розвиток вітчизняної культури, вірність ідеалам національної свідомості та причетності до загального музичного процесу. Академія є координуючим центром що поширює мистецькі зв'язки культурно-масової сфери (аудіовізуальне мистецтво, театр, телебачення, кінематограф, радіо, аудіоринок, реклама, музейна діяльність, видавництва, нотний ринок, музичні бібліотеки, тощо). Таким чином Олег Семенович встановив потужний вектор розвитку та становлення творчої особистості та забезпечив всіма необхідними засобами для творчості.

Стаття О. Тимошенка «Провідний вуз республіки» розкриває потенціал, зростання консерваторії, її розбудову: зокрема зауважує, що в консерваторії функціонує шість факультетів і кафедр.

Свідченням прагнення Тимошенка-керівника до статусності консерваторії є той факт, що, за рік до отримання посади ректора він писав, що за останні десять років лауреатами міжнародних, всесоюзних конкурсів стали сотні випускників, а в стінах «Київської консерваторії зараз працює шість факультетів: композиторський, вокальний диригентський, історико-теоретичний, фортепіанний та оркестровий». Отже, за час свого проректорства та на посаді ректора було розширено і відкрито цілу низку кафедр, про що згадує Олег Семенович у статті «Ювілей музичної академії», факультетів стало 7, а кафедри поповнилися, розширили свої навчальні горизонти, а також створилися нові.

Олег Семенович був одним з «батьків-засновників» Національної академії мистецтв України. Дмитро Гнатюк (керівник оперної студії) будучи академіком, підвищував «імідж» навчальної лабораторії музичного закладу, а сам Тимошенко – академік на чолі Академії (створеної 1996 р.), що неабияк важливо в сенсі інституціональності та академічності закладу освіти.

Рис. 2. Документ щодо засвідчення права провадження освітньої діяльності

Як свідчить у інтерв'ю Гамкало І. Д. (академік НАМУ, народний артист, професор) Олег Семенович залучав відомих музикантів до плідної співпраці в розбудові засадничих функцій академічного мистецького закладу. Це популяризація досягнень член-корів та академіків, їхніх статей та розробок в царині музичного простору, що поєднувала наукову і навчальну мистецьку Академію. Глибинну побудову та конструкційну залежність складових розглядаємо, як означення системно цілісного, але й екстравертні сполуки цієї побудови, систематизуються і є барометрами системи в цьому типів поєднань цих елементів та споріднень до узагальнюючої моделі даного дослідження в певній мірі.

Викладений матеріал ґрунтується на власному досвіді навчання та вокальному факультеті (1981–1987) та на кафедрі музичної режисури. Деталізуючи рівень тогочасної вокальної підготовки мистецьких кадрів, в якості прикладу можна навести кількість претендентів на вступ: 12 осіб на місце. Існувало два підготовні курси для «зрілих» але не достатньо музичнограмотних, або перспективних, але юних вокалістів. Набирали 15 співаків – 8 осіб – на оперний спів, 7 – на

відділ «Музична комедія». Перелік предметів на цих відділах мав відмінність: сценічна мова викладалася тільки на відділі «Музична комедія», а камерний клас – лише на «Оперному відділі». Також відділ «Музична комедія» мав більше годин предмету «Танок». Це була чітко спланована робота вокаліста в напрямку вдосконалення не тільки техніки співу, а оволодіння необхідних співакові-актору навичок. Єлизавета Іванівна Чавдар, маючи великий сценічно-театральний досвід та можливість виступів на міжнародних майданчиках, майстерно організувала дисципліну серед починаючих співаків.

Небуденною подією у житті Академії стало відкриття ще однієї кафедри іншого напрямку – «Сценічного мистецтва». Ця кафедра доповнила прогалину, що утворилася в царині підготовки фахівців (оперних музичних режисерів). З перших кроків кафедру формували висококваліфіковані драматичні (рідше музичні) режисери, а також диригенти і виконавці. Розглядалося питання формування театрального розуміння та смаку О. Тимошенка. Підбираючи викладачів, ректор прагнув зробити крок у напрямку університетської моделі музичної освіти.

Спираючись на досвід діючих у той час видатних режисерів: Складенків, І. Молостової, Д. Гнатюка – та залучаючи у постановки студії режисера Завіну, Колодуба, Щоголіва. Очолював кафедру оперної підготовки (до створення кафедри музичної режисури) Д. Гнатюк.

Інституціональність у формуванні професорсько-викладацького складу кафедри, умінь розпізнавати потенціал майбутніх викладачів належить менеджменту О. С. Тимошенка.

Література

1. Шейко В. М. Вища культурно-мистецька освіта України: проблеми та перспективи. *Культура України*. 2013. Випуск 42. С. 11–21.
2. Холоденко В. О. Екзистенціальний підхід як засіб концептуальної модернізації сучасної вищої музичної освіти. *Наукові записки. Педагогічні науки*. 2021. Випуск 195. С. 133–139.
3. Тимошенко О. Культурологічні проблеми української музики (наукові дискурси пам'яті академіка І. Ф. Ляшенка). Київ, НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2002. С. 3–5.
4. Тимошенко О. Музична освіта України на сучасному етапі. *Українське музикознавство: науково-методичний збірник*. Київ, НМАУ ім. П. І. Чайковського. 2000. № 29. С. 3–4.
5. Станішевський Ю. Національний академічний театр опери та балету України імені

Тараса Шевченка: історія і сучасність. Київ: Музична Україна, 2002. С. 762.

6. Тимошенко О. Сучасна музична освіта – стан і перспективи. *Україна музична*. 1998, № 98. С. 13–15.

References

1. Sheiko, V. M. (2013). Higher cultural and artistic education of Ukraine: problems and prospects. *Kultura Ukrainy*, 42, 11–21 [in Ukrainian].
2. Kholodenko, V. O. (2021). Existential approach as a means of conceptual modernization of modern higher music education. *Naukovi zapysky. Pedagogichni nauky*, 195, 133–139 [in Ukrainian].
3. Tymoshenko, O. (2000) Cultural problems of Ukrainian music (scientific discourses in memory of Academician I. F. Lyashenko). Kyiv, NMAU im. P.I. Chaikovskoho, 3–5 [in Ukrainian].
4. Tymoshenko, O. Music education of Ukraine at the current stage. *Ukrainske muzykoznavstvo: naukovo-metodychnyi zbirnyk*. Kyiv, NMAU im. P.I. Chaikovskoho, 29, 3–4 [in Ukrainian].
5. Stanishevskiy, Yu. (2002) National Academic Opera and Ballet Theatre of Ukraine named after Taras Shevchenko: history and modernity. Kyiv: Muzychna Ukraina, 762 [in Ukrainian].
6. Tymoshenko, O. (1998) Modern music education - state and prospects *Ukraina muzychna*, 98, 13–15 [in Ukrainian].

*Стаття надійшла до редакції 04.01.2024
Отримано після доопрацювання 05.02.2024
Прийнято до друку 12.02.2024*